

Revisionsrapport

Granskning av årsredovisning 2016

Tyresö kommun

*Carin Hultgren
Certifierad kommunal
revisor*

*Sonja Moré
Jenny Nyholm
Fredrik Birkeland*

Mars 2017

pwc

Innehåll

1.	Sammanfattning	2
2.	Inledning	3
2.1.	Syfte och revisionsfrågor	3
2.2.	Revisionskriterier	4
3.	Granskningsresultat	5
3.1.	Verksamhetens utfall, finansiering och ekonomiska ställning	5
3.1.1.	Iakttagelser	5
3.1.2.	Revisionell bedömning	7
3.2.	God ekonomisk hushållning.....	7
3.2.1.	Iakttagelser	8
3.2.2.	Revisionell bedömning	9
3.3.	Nämndernas redovisning av sitt uppdrag (ansvarsutövande).....	9
3.4.	Rättvisande räkenskaper	13
3.4.1.	Iakttagelser	13
3.4.2.	Revisionell bedömning	15
	Bil 1: Finansiella mål och indikatorer	17
	Bil 2: Redovisning av uppdrag samt indikatorer och nyckeltal.....	18

1. Sammanfattning

PwC har på uppdrag av kommunens förtroendevalda revisorer granskat kommunens årsredovisning för 2016. Uppdraget är en obligatorisk del av revisionsplanen för år 2016.

Syftet med granskningen är att ge kommunens revisorer ett underlag för sin bedömning av om årsredovisningen är upprättad i enlighet med lagens krav och god redovisningssed samt om resultatet är förenligt med de mål fullmäktige beslutat. Med utgångspunkt från ställda revisionsfrågor lämnas följande sammanfattande revisionella bedömning:

- *Lämnar årsredovisningen upplysning om verksamhetens utfall, verksamhetens finansiering och ekonomiska ställning?*

Vi bedömer att årsredovisningen i allt väsentligt redogör för utfallet av verksamheten, verksamhetens finansiering och den ekonomiska ställningen. Kommunen lever upp till kommunallagens krav på en ekonomi i balans. Inga underskott från tidigare år finns att reglera. Vi bedömer att förvaltningsberättelsen i allt väsentligt innehåller den information som ska ingå enligt lag om kommunal redovisning och god redovisningssed.

- *Är årsredovisningens resultat förenligt med de mål fullmäktige beslutat avseende god ekonomisk hushållning?*

Kommunfullmäktige har fastställt mål för 2016 ur ett såväl finansiellt som verksamhetsmässigt perspektiv. Vi bedömer att årets resultat inte är förenligt med fullmäktiges mål för god ekonomisk hushållning i det finansiella perspektivet. Av de tre finansiella målen uppfylls endast ett mål delvis medan de två andra inte är uppfyllda 2016.

Vi bedömer, utifrån årsredovisningens återrapportering, att verksamhetens utfall i huvudsak är förenligt med fullmäktiges övergripande mål för verksamheten. De verksamhetsmässiga målen för 2016 är delvis uppfyllda utifrån den uppföljning som görs av fastställda indikatorer.

Vår sammanfattande bedömning är att det sammantagna resultatet i stort är förenligt med god ekonomisk hushållning, men ett observandum att inget av de tre finansiella målen har uppnåtts. Vi noterar att andelen investeringar som finansierats med egna medel uppgår till 57 % vilket är lägre än föregående år och målet 100 %. Vi noterar även att sjukfrånvaron är fortsatt hög.

- *Är räkenskaperna i allt väsentligt rättvisande?*

Vi bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande. Räkenskaperna är i allt väsentligt upprättade enligt god redovisningssed. Vi har inte noterat några väsentliga avvikelser mot god redovisningssed.

2. Inledning

I lag om kommunal redovisning regleras externredovisningen för kommuner och landsting. I lagen finns bestämmelser om årsredovisningen. Vidare regleras den kommunala redovisningen av uttalanden från Rådet för kommunal redovisning och i tillämpliga delar av Redovisningsrådet och Bokföringsnämndens normering.

Revisionsobjekt är styrelsen som enligt kommunallagen är ansvarig för årsredovisningens upprättande.

2.1. Syfte och revisionsfrågor

Revisorerna har bl. a. till uppgift att pröva om räkenskaperna är rättvisande. Inom ramen för denna uppgift bedöms om årsredovisningen är upprättad i enlighet med lag om kommunal redovisning (kap 3 – 8). Vidare ska revisorerna enligt kommunallagen (9:9 a) avge en skriftlig bedömning av om resultatet enligt årsredovisningen är förenligt med de mål fullmäktige beslutat om. Bedömningen ska biläggas årsbokslutet. Detta sker inom ramen för upprättandet av revisionsberättelsen.

Granskningen, som sker utifrån ett väsentlighets- och riskperspektiv, ska besvara följande revisionsfrågor:

- Lämnar årsredovisningen upplysning om verksamhetens utfall, verksamhetens finansiering och ekonomiska ställning?
- Är årsredovisningens resultat förenligt med de mål fullmäktige beslutat avseende god ekonomisk hushållning?
- Är räkenskaperna i allt väsentligt rättvisande?

Granskningen av årsredovisningen omfattar:

- förvaltningsberättelse (inkl. drift- och investeringsredovisning)
- resultaträkning
- kassaflödesanalys
- balansräkning
- sammanställd redovisning

Bilagor och specifikationer till årsredovisningens olika delar har granskats.

Vi har även bedömt kommunens ekonomiska ställning och utveckling, efterlevnaden av balanskravet och om resultatet i årsredovisningen är förenligt med de mål för god ekonomisk hushållning som fullmäktige beslutat om.

Nämndernas rapportering till fullmäktige har granskats såsom den presenteras i årsredovisningen.

Nämndernas redovisning av sitt uppdrag (övergripande ansvarutövande) har granskats inom ramen för årsredovisningen.

Granskningen har utförts enligt god revisionsmed för kommuner och landsting. Det innebär att granskningen planerats och genomförts ur ett väsentlighets- och riskperspektiv för att i rimlig grad kunna bedöma om årsredovisningen i allt väsentligt ger en rättvisande bild. Med rättvisande bild menas att årsredovisningen inte innehåller fel som påverkar resultat och ställning eller tilläggsupplysningar på ett sätt som kan leda till ett felaktigt beslutsfattande. Granskningen omfattar därför att bedöma ett urval av underlagen för den information som ingår i årsredovisningen. Då vår granskning inte varit fullständig utesluter den inte att andra än här framförda brister kan förekomma. Vårt uppdrag omfattar inte en granskning och prövning om den interna kontrollen som görs inom nämnderna är tillräcklig.

Granskningen har introducerats genom kontakter och samplanering med kommunens ekonomikontor. Granskningen har utförts enligt god revisionsmed med utgångspunkt i SKYREV:s utkast "Vägledning för redovisningsrevision i kommuner och landsting". Vägledningen baseras på ISA (International Standards on Auditing). Som framgår av vägledningen kan implementeringen ske successivt varför tillämpliga ISA helt eller delvis har följts beroende på om vägledningen har beaktas i årets revisionsplan. Granskningen har skett genom intervjuer, dokumentgranskning, granskning av räkenskapsmaterial och i förekommande fall registeranalys.

Vår granskning och våra synpunkter baseras på det utkast till årsredovisning som presenterades 2017-03-15. Kommunstyrelsen fastställer årsredovisningen 2017-04-04. Den granskade versionen av årsredovisning är daterade den 10 mars 2017. Viss avstämning har därefter gjorts mot den av kommunstyrelsen fastställda årsredovisningen.

Rapportens innehåll har sakgranskats av ekonomichef och redovisningschef.

2.2. Revisionskriterier

Granskningen av årsredovisningen innebär en bedömning av om rapporten följer:

- Kommunallagen (KL)
- Lag om kommunal redovisning (KRL)
- Rekommendationer från Rådet för kommunal redovisning (RKR)
- Fullmäktiges beslutade mål om god ekonomisk hushållning

3. Granskningsresultat

3.1. Verksamhetens utfall, finansiering och ekonomiska ställning

3.1.1. Iakttagelser

Utveckling av kommunens verksamhet

I förvaltningsberättelsen redovisas väsentliga händelser som inträffat under och delvis efter räkenskapsåret. Utifrån vår kunskap om kommunens verksamhet, via bl.a. kommunstyrelseprotokoll och verksamhetsberättelser, bedömer vi att väsentliga händelser under året i huvudsak har kommenterats i förvaltningsberättelsen.

Av årsredovisningen framgår den förväntade utvecklingen inom olika verksamheter och hur detta påverkar kommunens ekonomi bl.a. i avsnittet omvärldsanalys och framtidsbedömning. En beskrivning finns i förvaltningsberättelsen i avsnittet framtidsbedömning med utgångspunkt i befolkningsutveckling, migration, skatteunderlag, sysselsättning m.m. Kopplingen till hur detta påverkar kommunens prioriteringar inom olika områden kan med fördel tydliggöras.

Den obligatoriska redovisningen av sjukfrånvaro redovisas, det vill säga frånvaron specificeras på lång- och korttidsfrånvaro, män och kvinnor samt åldersindelad. I förvaltningsberättelsen finns även en beskrivning av väsentliga personalförhållande som bl.a. innehåller områdena kompetensutveckling, hälsoprofiler, friskvård, rehabilitering samt likabehandling och jämställdhet.

Förvaltningsberättelsen innehåller även information om andra förhållanden som har betydelse för styrning och uppföljning av verksamheten. Denna beskrivning redovisas i avsnittet, på väg mot vision och mål, och utgår från kommunens styrmodell¹ och fastställda kommunövergripande målområden i kommunplan 2015-2018 och budget för 2016. Modellen omfattar såväl ekonomi, verksamhet som kvalitet.

Förvaltningsberättelsen innehåller en uppföljning av de kommunövergripande målen och indikatorerna i kommunplanen 2015-2018. Vidare kommenteras mål och resultat översiktligt under respektive verksamhetsområde. Måluppfyllelsen avseende nämndmålen redovisas i respektive nämnds verksamhetsberättelse.

Förvaltningsberättelsen tillsammans med verksamhetsberättelserna bedöms i huvudsak ge en rättvisande bild av hur kommunstyrelsen och nämnderna klarat sina ekonomiska och verksamhetsmässiga åtaganden.

Gemensam förvaltningsberättelse

Förvaltningsberättelsen omfattar en beskrivning av den samlade kommunala verksamhetens organisation och verksamhet. Upplýsningar lämnas inte om uppdragsföretag

---

¹ Modellen för styrning och planering som kommunfullmäktige fastställde 2011-04-14 som reviderades i september 2015.

(kommunala entreprenader) och förväntad utveckling (se skrivning sammanställd redovisning).

Den sammanställda redovisningen uppfyller i huvudsak KRL:s krav som framgår av 8 kapitlet §§ 1-2. Vi anser dock att förvaltningsberättelsen bör utvecklas så att den beskriver den samlade kommunala verksamheten inklusive uppdragsföretag. Vidare anser vi att den verbala beskrivningen av förväntad utveckling och händelser av väsentlig betydelse bör utvecklas.

Investeringsredovisning

Årets investeringar redovisas på en mycket aggregerad nivå i förvaltningsberättelsen. Upplysningar om budgetavvikelse för större investeringar lämnas inte i förvaltningsberättelsen. En samlad investeringsredovisning uppdelad på olika projekttyper finns i avsnittet med ekonomiska sammanställningar. Vi bedömer att investeringsredovisningen i stort ger en rättvisande bild av årets investeringar. Investeringsredovisningen överensstämmer vidare med bokföringen och posterna är överförda till balansräkning och kassaflödesanalys.

Redovisningen omfattar generellt ingen total kalkyl för respektive investering, årets investeringsutgift om det rör sig om fleråriga projekt samt en prognos för färdigställandet. Detta är ett utvecklingsområde när det gäller investeringsredovisningens informationsvärde, vilket även har påtalats vid tidigare års granskning.

Årets nettoinvesteringar uppgår till 234,1 mnkr, vilket är 57,5 mnkr högre än föregående år. De budgeterade nettoinvesteringarna uppgår till totalt 279,9 mnkr. Detta innebär att budgetöverskott på 45,8 mnkr. Orsaken till överskottet kommenteras inte i den ekonomiska analysen.

Driftredovisning

Utfallet av kommunens driftverksamhet redovisas inte per nämnd i förvaltningsberättelsen, utan på aggregerad nivå i verksamhetens intäkter och kostnader. Upplysningar om orsaker till nämndernas budgetavvikelse lämnas därmed inte. En sammanhållen driftredovisning per nämnd finns i anslutning till resultat- och balansräkningen. Överensstämmelse med övriga delar i årsredovisningen finns. Vi bedömer att driftredovisningen i allt väsentligt ger en rättvisande bild av hur utfallet förhåller sig till fullmäktiges budget.

Driftredovisningen innehåller inga jämförelser med tidigare år, dock framgår jämförelsesiffror i tabellform under respektive verksamhetsområde i årsredovisningen.

I förvaltningsberättelsen finns en övergripande analys av nämndernas budgetutfall, per verksamhetsområde som är anslagsbildningsnivån. Jämförelser med tidigare år görs däremot inte.

Nämnderna redovisar ett sammantaget överskott gentemot budget om 2,9 mnkr (-37,9 mnkr 2015). Socialnämnden redovisar det största underskottet vilket uppgår till sammanlagt 13,4 mnkr, trots att flyktingverksamheten gett ett överskott på 13,5 mnkr. Barn- och utbildningsnämnden redovisar ett underskott om 7,5 mnkr. Gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden samt kultur- och fritidsnämnden redovisar överskott.

Balanskravsresultat

Förvaltningsberättelsen innehåller en balanskravsutredning i enlighet med KRL. Årets resultat på 27,0 mnkr. Det justerade resultatet utifrån balanskravsavstämningen uppgår även det till 27,0 mnkr då det inte är aktuellt med några justeringar. Inga underskott från tidigare år finns att reglera.

Kommunfullmäktige beslutade i december 2013 att tillsvidare inte nyttja möjligheten att reservera delar av ett positivt resultat i en resultatutjämningsreserv.

Utvärdering av ekonomisk ställning

Enligt kommunala redovisningslagens kapitel 4:5 ska förvaltningsberättelsen innehålla en utvärdering av den finansiella ställningen.

I förvaltningsberättelsen återfinns en sådan utvärdering och analys som tar sin utgångspunkt i en modell med aspekterna finansiellt resultat, kapacitetsutveckling, riskförhållanden samt kontrollen över den finansiella utvecklingen. Resultatet av analysen kopplas även till målen för god ekonomisk hushållning ur ett finansiellt perspektiv. Vidare finns en finansiell uppföljning utifrån kommunens fastställda finanspolicy och strategier för att möta olika typer av risker.

3.1.2. Revisionell bedömning

Vi bedömer att årsredovisningen i allt väsentligt redogör för utfallet av verksamheten, verksamhetens finansiering och den ekonomiska ställningen.

Kommunen lever upp till kommunallagens krav på en ekonomi i balans. Inga underskott från tidigare år finns att reglera.

Vi bedömer att förvaltningsberättelsen i allt väsentligt innehåller den information som ska ingå enligt lag om kommunal redovisning och god redovisningssed.

3.2. God ekonomisk hushållning

Enligt den styrprocess som gäller fastställer fullmäktige kommunövergripande mål och uppdrag inom strategiska områden i kommunplanen 2015-2018. I årsredovisningen redovisas måluppfyllelsen för dessa mål. Nämndmålen ingår i de olika nämndplanerna och måluppfyllelsen redovisas i respektive nämnds verksamhetsberättelse. Detta gäller även de kvalitetsgarantier som fastställts i nämndplanerna och uppdrag inklusive indikatorer/nyckeltal som fastställts för de olika verksamhetsområdena i kommunplanen.

I kommunplan 2015-2018 finns 13 övergripande mål formulerade inom de fem strategiska målområdena. Av dessa mål är tre finansiella mål (nr 8-10). Till de övergripande målen finns ett antal indikatorer fastställda. Dessa följs upp i årsredovisningen.

Kommunplanen innehåller totalt 13 mål för god ekonomisk hushållning, utifrån både ett verksamhetsmässigt och finansiellt perspektiv.

<i>Strategiska målområden</i>	<i>Övergripande mål</i>
<i>Livskvalitet – den attraktiva kommunen</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tyresö är en av Sveriges mest attraktiva boendekommuner. 2. Tyresö är en av Sveriges bästa skolkommuner.
<i>Medborgarfokus – varje Tyresöbo i centrum</i>	<ol style="list-style-type: none"> 3. Tyresöborna är nöjda med den kommunala servicen. 4. Tyresöborna kan påverka kommunens verksamhet.
<i>Blomstrande näringsliv</i>	<ol style="list-style-type: none"> 5. Tyresö hör till de 25 bästa kommunerna i Sverige när det gäller företagsklimatet. 6. Tyresös företagare är nöjda med den service och det bemötande de får i kommunen. 7. Arbetslösheten är bland de lägsta i regionen och sysselsättningsgraden hög.
<i>God och långsiktig hushållning med effektiva verksamheter</i>	<ol style="list-style-type: none"> 8. Kommunens samlade resultat i den reguljära verksamheten exklusive jämförelsestörande poster uppgår till minst två procent av skatteintäkter och statsbidrag under mandatperioden. 9. Investeringar i den skattefinansierade verksamheten finansieras via skatteintäkter. 10. Varje verksamhetsområde ska bedrivas inom ramen för tilldelade ekonomiska resurser.
<i>Attraktiv arbetsgivare</i>	<ol style="list-style-type: none"> 11. Medarbetarna rekommenderar Tyresö kommun som arbetsgivare. 12. Medarbetarnas sjukfrånvaro är lägre än fyra procent. 13. Sysselsättningsgraden är anpassad till de anställdas önskemål.

3.2.1. Iakttagelser

Finansiella mål

I årsredovisningen görs en avstämning mot kommunens finansiella mål för god ekonomisk hushållning som fastställts i budget 2016 och kommunplan 2015-2018.

I bilaga 1 redovisas uppföljningen av de tre finansiella målen för god ekonomisk hushållning. Sammanställningen visar att två av målen inte har uppnåtts medan ett delvis uppnåtts för 2016. Avstämningen av de finansiella målen kring god ekonomisk hushållning sker i förvaltningsberättelsen och en samlad bedömning görs kring måluppfyllelsen.

Mål för verksamheten

I årsredovisningen görs en avstämning mot kommunens verksamhetsmässiga mål för god ekonomisk hushållning som fastställts i budget 2016 och kommunplan 2015-2018.

Målen och måluppfyllelsen utifrån de indikatorer som följts upp finns kommenterad i årsredovisningen. En sammanfattande bedömning görs för respektive övergripande mål.

I årsredovisningen görs en avstämning mot kommunens verksamhetsmål för god ekonomisk hushållning som fastställts i budget 2016. Av den framgår att åtta av tio verksamhetsmål bedöms i hög grad vara uppfyllda, att ett är delvis uppfyllt samt att ett inte uppfyllts. Det mål som inte bedöms vara uppfyllt avser medarbetarnas sjukfrånvaro som uppgår till 7,6 % att jämföra med målet 4,0 % (2018) samt kommunen som arbetsgivare och i vilken grad medarbetare rekommenderar kommunen som arbetsgivare

3.2.2. Revisionell bedömning

Kommunfullmäktige har fastställt mål för 2016 ur ett såväl finansiellt som verksamhetsmässigt perspektiv. Kommunplanen innehåller totalt 13 mål för god ekonomisk hushållning, utifrån både ett verksamhetsmässigt och finansiellt perspektiv.

Vi bedömer att årets resultat inte är förenligt med fullmäktiges mål för god ekonomisk hushållning i det finansiella perspektivet. Av de tre *finansiella målen* uppfylls endast ett mål delvis medan de två andra inte är uppfyllda 2016.

Vi bedömer, utifrån årsredovisningens återrapportering, att verksamhetens utfall i huvudsak är förenligt med fullmäktiges övergripande mål för verksamheten. De *verksamhetsmässiga målen* för 2016 är delvis uppfyllda utifrån den uppföljning som görs av fastställda indikatorer.

Vår sammanfattande bedömning är att det sammantagna resultatet i stort är förenligt med god ekonomisk hushållning, men ett observandum att inget av de tre finansiella målen har uppnåtts. Vi noterar att andelen investeringar som finansierats med egna medel uppgår till 57 % vilket är lägre än föregående år och målet 100 %. Vi noterar även att sjukfrånvaron är fortsatt hög.

3.3. Nämndernas redovisning av sitt uppdrag (ansvarsutövande)

Av KL framgår att nämnderna ska redovisa till kommunfullmäktige hur de fullgjort sina uppdrag, samt att fullmäktige beslutar om omfattningen av redovisningen och formerna för den.

Inom ramen för granskningen av nämndernas ansvarsutövande har vi övergripande följt upp att:

- Verksamhetsberättelserna är utformade i enlighet med kommunens generella anvisningar
- Verksamhetsberättelserna ger en rättvisande bild av verksamhetens utfall i förhållande till fullmäktiges uppdrag

I övrigt har vi följt upp verksamhetsberättelserna utifrån nedanstående punkter:

- Målen för verksamheten samt graden av måluppfyllelse
- Uppdrag under strategiska målområden och verksamhetsområden samt redovisning av dessa
- Analys av orsaker till redovisad budgetavvikelse och genomförda åtgärder utifrån genomförd budgetuppföljning

- Nyckeltal eller verksamhetsmått som beskriver verksamhetens produktivitetstveckling
- Prognossäkerhet
- Riskhantering och intern kontroll

Bedömning och iakttagelser

Vi bedömer att verksamhetsberättelserna är utformade i enlighet med kommunens generella anvisningar samt i allt väsentligt ger en rättvisande bild av utfallet för de olika verksamhetsområdena i förhållande till kommunfullmäktiges budget och uppdrag. Mall för nämndens verksamhetsberättelse har utarbetats, vilket gör att verksamhetsberättelserna i huvudsak är enhetligt utformade. Verksamhetsberättelsernas omfattning, layout och överskådlighet är dock fortfarande ett utvecklingsområde.

Av KL framgår att kommunfullmäktige beslutar om omfattningen av nämndernas redovisning och formerna för den. Kommunfullmäktige har tidigare fastställt redovisningsföreskrifter som reglerar vissa områden inom internredovisningen samt ekonomiska regler för resultatenheter inkl ett redovisningsreglemente. Ovanstående regler har uppdaterats och ingår i kommunens ekonomihandbok, som även är tillgänglig på kommunens intranät. Vidare innehåller kommunplanen bl a regler kring uppföljning av mål, ekonomi och kvalitetsgarantier.

Det är endast socialnämnden och barn- och utbildningsnämnden som inte har klarat att hålla fullmäktiges budget. Barn- och utbildningsnämnden redovisar ett underskott på -7,5 mnkr medan socialnämndens underskott uppgår till -13,4 mnkr trots att den del av flyktingverksamheten som rör nämnden gett ett överskott på 13,5 mnkr.

Övriga nämnder och kommunstyrelsen redovisar alla överskott och totalt redovisas en positiv budgetavvikelse med 2,9 mnkr. Det är första gången på många år som nämnderna sammantaget redovisar en positiv budgetavvikelse. Vi kan konstatera att för samtliga år under perioden 2010 till 2015 har nämndernas sammantagna verksamhet genererat underskott som uppgår till 225,3 mnkr.

Årets positiva avvikelse till trots är det fortfarande angeläget att komma till rätta med den obalans som finns i nämndernas verksamhet särskilt med hänsyn till den höga investeringsnivån som fastställts i beslutad kommunplan.

Sammantaget innebär ovanstående att den kommunövergripande ekonomistyrningen ytterligare behöver utvecklas via en ändamålsenlig resursfördelning, effektiviseringar i verksamheterna samt säkerställandet av budgetförutsättningar och en god budgetföljsamhet.

Den särskilda granskning som revisionen genomfört under året ger vid handen att styrelsens och nämndernas ekonomistyrning inte i alla delar upplevs fungera på ett effektivt och ändamålsenligt sätt där budgetprocessen lyfts som ett utvecklingsområde.

Kommunens generella anvisningar

Följsamheten till de centrala anvisningarna bedöms i stort vara tillfredsställande.

Anvisningarna har vidare utvecklats över tid bl a via mallar i beslutsstöd, vilket inneburit en större enhetlighet i materialet mellan de olika nämnderna.

I samband med granskning av ansvarsutövande och de nämndvisa träffarna har vi bl a diskuterat ekonomiskt och verksamhetsmässigt resultat och måluppfyllelse.

Målen för verksamheten samt graden av måluppfyllelse

Nämndmålen, som utgår från övergripande mål i kommunplanen, följs upp på ett i huvudsak tillfredsställande sätt i verksamhetsberättelserna.

Vi bedömer att nämnderna i huvudsak har redovisat sin måluppfyllelse på ett tillfredsställande sätt, även om tydligheten i redovisningen kan utvecklas för olika verksamhetsområden, t ex genom att konsekvent använda den sk trafikljusmodellen.

Service-/kvalitetsgarantier

De nämnder som i sina nämndplaner har fastställt kvalitetsgarantier följer upp dessa i sina verksamhetsberättelser.

Av sammanställningen framgår att på totalnivå har 38 av 49 kvalitetsgarantier helt uppfyllts (drygt 78 %) medan resultatet för 11 inte redovisas. Underlaget för nämndernas uttalande om utfallet för vissa av kvalitetsgarantierna kan dock ifrågasättas, eftersom det inte framgår hur mätvärde, hur mätning har skett etc. Kommunens samlade årsredovisning innehåller ingen sammanställning av kvalitetsgarantierna och närmare analys kring uppfyllandet av dessa. Däremot finns en sammanställning av kvalitet i korthet, utifrån ett kommunövergripande perspektiv, samt andra typer av mätningar som genomförs inom kvalitetsområdet under 2016.

Uppdrag under strategiska målområden och olika verksamhetsområden

I kommunplanen finns ett antal uppdrag inom strategiska mål- och verksamhetsområden. Vi kan konstatera att nämnderna har kommenterat statusen kring de övergripande uppdragen som ansetts vara relevanta för nämnden. När det gäller kommunplanens uppdrag inom de olika verksamhetsområdena har nämnderna kommenterat statusen på 34 av de 35 uppdragen. Det uppdrag som inte kommenterats ligger inom kommunstyrelsens ansvarsområde.

Analys av orsaker till redovisad budgetavvikelse och genomförda åtgärder

Analys av det ekonomiska resultatet och orsakerna till budgetavvikelser finns redovisade i samtliga verksamhetsberättelser. Kvaliteten i analyserna varierar dock. Åtgärdsplaner med anledning av prognostiserade underskott har utarbetats av berörda nämnder.

Under året, i augusti, återrapporterade BUN och SON vilka åtgärder som planerats i syfte att få en ekonomi i balans.

Vi har granskat samtliga nämnders utfall utifrån den av kommunfullmäktige fastställda ekonomiska ramen. Det är två nämnder som inte klarat att hålla kommunfullmäktiges fastställda budgetram; socialnämnden och barn- och ungdomsnämnden. Sammantaget redovisar nämnderna ett överskott med 2,9 mnkr (underskott 37,9 mnkr 2015).

Utfallet per verksamhetsområde (anslagsbindningsnivå) redovisas i driftredovisningen. Driftredovisningen är inte summerad per nämnd, vilket ger en begränsad information när det gäller hur respektive nämnd totalt har klarat sina ekonomiska åtaganden.

Nyckeltal eller verksamhetsmått

Verksamheterna redovisar olika typer av nyckeltal, men dessa är inte alltid definitionsmässigt nyckeltal², utan har ibland karaktären av verksamhetsstatistik. Jämförelser med ekonomiskt utfall för tidigare år redovisas genomgående.

Vi anser att det är viktigt att nyckeltal och verksamhetsmått redovisas som beskriver verksamhetens produktivitetsutveckling. Vidare är det viktigt att säkerställa att de indikatorer och nyckeltal som anges i kommunplanen per verksamhetsområde även följs upp i verksamhetsberättelsen.

Prognossäkerhet

I bilaga 3 redovisas en sammanställning av de tertialavisa budgetutfallsprognoserna och faktiskt utfall för de olika nämnderna. Detta material har utgjort underlag för vår granskning av de olika nämndernas ekonomiska utfall och kommentarerna kring detta.

Nämndernas prognossäkerhet, i form av prognosfel relaterad till delårsrapporten per augusti, på total nivå är -0,3 %, vilket i sig är ett lågt procenttal. På nämndnivå ligger prognosfelet inom intervallet +0,2 till -2,9 % medan byggnadsnämnden avviker med -14,8 % eller 800 tkr.

Sammantaget kan vi konstatera att prognossäkerhet inte i alla delar har varit tillfredsställande under 2016, varför kvalitén i budgetutfallsprognoserna ytterligare behöver utvecklas på nämnds- och verksamhetsnivå.

Riskhantering och intern kontroll

Enligt kommunens anvisningar ska en uppföljning av nämndernas riskhanteringsplaner/internkontrollplaner redovisas i verksamhetsberättelserna.

I samband med granskningen av ansvarsutövande har vi närmare följt upp statusen på riskhantering och intern kontroll, utifrån regelverk, fastställda planer och dess återrapportering.

Kommunstyrelsen beslutade 2013-08-27 att fastställa nya och mer ändamålsenliga riktlinjer för riskhantering och intern kontroll, enligt momenten riskinventering, riskanalys, riskhantering, kontrollplan, genomförande av kontrollaktiviteter och återrapportering av genomförda åtgärder. Analogt med detta har kommunfullmäktige 2013-09-12 beslutat att komplettera det gemensamma nämndreglementet med ansvar för riskhantering och intern kontroll. Riktlinjerna för riskhantering och intern kontroll uppdaterades under 2015 och delgavs kommunstyrelsen.

---

² Ett nyckeltal uttrycker en relation mellan två variabler (t ex nettokostnad per invånare) medan verksamhetsstatistik endast innehåller en variabel (t ex volym avfall).

Respektive nämnds riskhanterings- och kontrollplan ska för 2014 ingå i nämndplanen och återredovisas i samband med verksamhetsberättelsen, enligt det fastställda regelverket.

Vi kan konstatera att samtliga nämnder inkl kommunstyrelsen har utarbetat en riskhanterings- och kontrollplan för 2016 samt även fått en åiterrapportering av genomförd plan i verksamhetsberättelsen. Detta förutom att riskhanterings- och kontrollplanen inte åiterrapporterats i miljö- och samhällsbyggnadsutskottets verksamhetsberättelse.

Av den redovisning som görs i nämndernas verksamhetsberättelser noterar vi att kvaliteten varierar. I vissa fall redovisas att uppföljning gjorts men inte resultatet av uppföljningen, vilket vi ser som en brist.

3.4. Rättvisande räkenskaper

3.4.1. Iakttagelser

Resultaträkning

Resultaträkningen är uppställd enligt KRL 5.1 och omfattar tillräckliga noter.

Resultaträkningen redovisar i allt väsentligt samtliga kommunens intäkter och kostnader för året samt hur det egna kapitalet har förändrats under räkenskapsåret. Jämförelse med föregående år lämnas för varje delpost.

Årets resultat är positivt och uppgår till 27 mnkr, vilket är 12,2 mnkr högre än föregående år då resultatet uppgick till 14,8 mnkr. Av lämnade resultatkommentarer redogörs inte för budgetavvikelserna.

I jämförelse med föregående år har verksamhetens intäkter ökat med 22 procent, motsvarande 122,6 mnkr, vilket främst förklaras av driftbidragen och då främst bidrag från Migrationsverket som ökade med 114 mnkr (53 procent) och försäljningsintäkter från markförsäljning, som ökat med 13 mnkr.

Verksamhetens kostnader har ökat med 8,5 procent motsvarande 225,4 mnkr, vilket främst förklaras av ökade kostnader för köp av platser inom vård och omsorg samt ökade lönekostnader som följd av ett ökat antal anställda. Avskrivningarna har ökat med 1,8 procent motsvarande 1,8 mnkr.

Resultaträkning, mnkr	Utfall 2016	Utfall 2015	Förändring mellan åren
Verksamhetens intäkter	678,3	555,7	122,6
Verksamhetens kostnader	-2 886,8	-2 661,4	-225,4
Avskrivningar	-101,5	-99,7	-1,8
Verksamhetens nettokostnader*	-2 320,5	-2 191,1	-129,4
Skatteintäkter	2 124,1	2 009,4	114,7
Generella skatteintäkter	224,1	200,9	23,2
Finansiella intäkter	8,2	6,5	1,7
Finansiella kostnader	-8,8	-10,8	2
Årets resultat	27,0	14,8	12,2

* Inklusive jämförelsestörande poster om 14,3 mnkr (2015) och -10,5 mnkr (2016)

Vid granskningen av resultaträkningen har vi inte identifierat några väsentliga avvikelser med undantag av avvikelser från vissa rekommendationer från RKR (se avsnitt nedan om tilläggsupplysningar och redovisningsprinciper).

Balansräkning

Balansräkningen är uppställd enligt KRL och omfattar tillräckliga noter.

Balansräkningen redovisar i allt väsentligt kommunens tillgångar, avsättningar och skulder per balansdagen. Balansposterna existerar, är fullständigt redovisade, rätt periodiserade samt har värderats enligt principerna i KRL.

Från och med 2014 finns ett specifikt krav på komponentavskrivning av kommunens materiella anläggningstillgångar (RKR 11.4). Under 2015 vidtog kommunen betydande åtgärder för att anpassa sin redovisning till detta krav. Genomförd granskning av materiella anläggningstillgångar i år visade inte på några väsentliga avvikelser.

Vid granskningen av balansräkningen i övrigt har vi inte identifierat några väsentliga avvikelser.

Kassaflödesanalys

Kassaflödesanalysen är uppställd i enlighet med gällande rekommendation. Den omfattar tillräckliga noter. Överensstämmelse med övriga delar av årsredovisningen finns.

Sammanställda räkenskaper

De sammanställda räkenskaperna är uppställda jämte kommunens räkenskaper och omfattar motsvarande noter. Uppställningen följer god redovisningssed.

Konsolideringen innefattar samtliga de företag som enligt kraven i RKR:s rekommendation 8.2 Sammanställd redovisning ska ingå, d.v.s. samtliga bolag där kommunens ägarandel överstiger 20 procent. Undantag har gjorts för ett förbund, i vilket konsolideringsskyldighet inte föreligger. Eliminering av koncerninterna poster har i allt väsentligt utförts. Vid tidpunkt för vår granskning var bolagens årsredovisningar ej ännu påskrivna av revisor.

Vi anser att RKR:s rekommendation 8.2 delvis efterlevts, se avsnitt om tilläggsupplysningar nedan.

Tilläggsupplysningar och redovisningsprinciper

Vi har granskat att årsredovisningen i allt väsentligt lämnar information om tillämpade redovisningsprinciper och lämnar tillräckliga tilläggsupplysningar.

Vi bedömer att årsredovisningens tilläggsupplysningar i huvudsak uppfyller KRL:s krav och i övrigt lämnas i enlighet med god redovisningssed, innebärande att:

- Tillämpade redovisningsprinciper beskriver varje särskild redovisningsprincip och eventuella förändringar av dessa som årsredovisningens intressenter måste känna till för att rätt förstå årsredovisningens innehåll.
- Viktiga uppgifter och poster i förvaltningsberättelse, resultat- och balansräkning samt kassaflödesrapport specificeras och preciseras i notupplysningar som krävs i KRL respektive RKR:s rekommendationer samt god redovisningssed i övrigt.
- Följande rekommendationer har dock kommunen inte följt fullt ut:

Rekommendation m.m.	Efterlevnad	Avvikelse
RKR 2.2, 7.1 Särskild avtalspension och visstidspension samt	I huvudsak	Det saknas i not under ansvarsförbindelser kompletterande information om antal visstidsförordnanden.
RKR 7.1 Upplysningar om pensionsmedel och pensionsförpliktelser	Delvis	Upplysning om återlånade medel, alternativt finansiella placeringar avseende pensionsmedel saknas.
RKR 8.2 Sammanställd redovisning	I huvudsak	Förvaltningsberättelsen bör kompletteras så att den beskriver den samlade kommunala verksamheten, med uppgift om bl.a. uppdragsföretag inklusive kommunala entreprenader.
RKR 13.2 Redovisning av hyres-/leasingavtal	I huvudsak	Upplysning om eventuell beloppsgräns för klassificera finansiella avtal som operationella (i nuläget förefaller det inte finns några finansiella leasingavtal).

I samband med vår granskning av kommunens delårsbokslut noterades att kommunen felaktigt aktiverade eget arbete i investeringsprojekt enligt en schablon som kraftigt översteg verkliga lönekostnader. Denna hantering har nu rättats till och hanteringen bedöms nu överensstämma med god redovisningssed.

3.4.2. Revisionell bedömning

Vi bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande. Räkenskaperna är i allt väsentligt upprättade enligt god redovisningssed.

2017-04-07

Carin Hultgren
Uppdragsledare/projektledare

Bil 1: Finansiella mål och indikatorer

Finansiella mål – god långsiktig hushållning

Fastställda finansiella mål/indikatorer i kommunplan	Utfall	Måluppfyllelse
Årets resultat, i den reguljära verksamheten, uppgår till minst två procent av skatteintäkter och statsbidrag.	Resultatet uppgår till 1,6 %. Detta exkl jämförelsestörande poster.	Målet är inte uppfyllt
Investeringar i den skattefinansierade verksamheten finansieras med egna medel.	Av investeringarna har 57 % finansierats med egna medel.	Målet är inte uppfyllt
Varje verksamhetsområde ska bedrivas inom ramen för tilldelade ekonomiska resurser.	16 av 20 verksamhetsområden har bedrivits inom tilldelad budget, medan 4 verksamhetsområden redovisar budgetunderskott. Dessa är; kommunstyrelsens gemensamma verksamhet, barn- och utbildningsnämndens grundskole-verksamhet samt socialnämndens verksamheter äldreomsorg respektive omsorg om personer med funktionsnedsättning.	Målet är delvis uppfyllt

Indikatorer inom kommunövergripande målområden (som följs upp i årsredovisningen)

Indikatorer/mål	Antal				
Livskvalitet – den attraktiva kommunen	7 ³	4	0	2	1
Medborgarfokus – varje Tyresöbo i centrum	2	0	0	0	2
Blomstrande näringsliv	5	2	1	2	0
Attraktiv arbetsgivare	3	0	2	0	1
God och långsiktig hushållning	3	2	0	1	0
Totalt	20	8	3	5	4

I jämförelse med 2015: Grönt = förbättrat värde, gult = oförändrat värde, rött = försämrat värde och vitt = ej mätt pga att NKI-mätning görs vartannat år eller att det är fråga om ny indikator eller nytt mål.

³ Inom grundskola finns 7 indikatorer som redovisas som ett aggregerat värde för grundskola.

Bil 2: Redovisning av uppdrag samt indikatorer och nyckeltal

Redovisning av uppdrag i kommunplanens strategiska målområden

Uppdrag	KS	BoU	GoA	KoF	Soc	BN
Konkurrensutsättning	x	x	-	X*	x	-
Ekologiska livsmedel	x	x	x	-	x	-
Taxor och avgifter	x	x	-	x	x	x

x = redovisat i verksamhetsberättelse och - = ej redovisat i verksamhetsberättelse är sådana uppdrag som inte avsetts vara relevanta för nämnden.

*) utredningar gjordes 2013.

Redovisning av uppdrag i kommunplanen under olika verksamhetsområden (ej egna nämnduppdrag)

Nämnd	Antalet uppdrag	Redov uppdrag	Ej redov uppdrag
Kommunstyrelsen, gemensam verksamhet samt	8	7	1
Barn- och utbildningsnämnden	8	8	0
Gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden	7	7	0
Kultur- och fritidsnämnden	3	3	0
Socialnämnden	9	9	0
Byggnadsnämnden	0	0	0
Totalt	35	34	1

Redovisning av servicegarantier

Servicegarantier	Antal				Kommentarer
Kultur- och fritidsnämnden	32	32			Samtliga kvalitetsgarantier följs upp och utfallet redovisas.
Gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden	17	6			Samtliga kvalitetsgarantier följs upp och utfallet redovisas för 6 stycken. Däremot redovisas inte utfallet för 11 (inom gymnasieskolan) av garantierna.